

Forsker-praktikernetværksmøde om 'Køn og etnicitet – nytænkning i erhvervsuddannelserne' d. 15. april 2010

Sammendrag af dagens oplæg og diskussioner

Sine Lehn-Christiansen

Køn og etnicitet på SOSU-uddannelserne. Skæbne eller frit valg?

Et spændende oplæg om køn som handling, sprog og 'praktikker' i hverdagen, der rejste en god diskussion om, hvordan måden vi tænker køn og etnicitet på, også har indflydelse på f.eks. hvordan vi fortolker og vurderer elevernes holdninger, handlinger, uddannelsesvalg m.m.

Unge, der vælger utraditionelt, skal altid forklare sig mere, f.eks. i forhold til fordomme om, at mænd i omsorgsfag er homoseksuelle.

SOSU-faget bærer på forestillinger om bestemte egenskaber eller kompetencer. Men det frie valg bliver netop ikke så frit endda, hvis eksklusionsmekanismer automatisk træder i kraft som en "naturlig" reaktion. Det sker f.eks. når vi underkender de individuelle variationer og ureflekteret accepterer etniske og/eller køns-karakteristika som "naturlige" forklaringsmodeller, der adskiller og begrænser.

Ligesom der er risiko for at vi overser andre vigtige forklaringer som f.eks. strukturelle forhold eller vi nedtoner betydningen af den enkeltes konkrete oplevede og erfarede livsvilkår. Sine eksemplificerede dette gennem casen om Erik og Erkan. Se også informative stikord på Sines pp-slides.

Inge Skafsgaard

'Mpower', nedbryder mure og italesætter mænds omsorgsværdier og omsorgskompetencer.
<http://www.mpowermen2men.dk/>

MpowerMen2Men er gennemført i et samarbejde med mænd i og uden for SOSU-faget, fagforbund, uddannelsessteder og forskere. Projektet satte fokus på uddannelse, omskoling og bløde værdier og på at udvide begrebet maskulinitet ved at synliggøre mænds tanker om og erfaringer med det professionelle omsorgsarbejde. Der blev bl.a. organiseret netværksgrupper for mænd, gennemført møder på arbejdspladser og udviklet hjemmesider og rekrutteringsmaterialer med billeder af mænd i omsorgsfunktioner. Stort set alt infomateriale har fokus på at rekruttere kvinder og domineres derfor af kvindelige rollefigurer. Det giver et skævt billede og kan gøre det sværere at motivere mænd til uddannelsen. På samme måde bruger underviserne på skolen generelt pronomiet "hun", f.eks. på deres slides, når de beskriver en omsorgsudøver. Nok til at ekskludere og fastholde faget som et rent kvindefag.

At være mønsterbryder kan lægge pres på den maskuline identitet, og omgivelsernes accept, og familierne kan have svært ved at forstå deres uddannelses- og jobvalg. I projektet måtte en af de mandlige elever f.eks. bryde med sin far, der fandt det for grænseoverskridende.

Der jokes ofte med, at mænd i de såkaldte "kvindefag" ofte bliver ledere. Inge vendte forståelse af denne – måske selvforstærkende - aktive eksklusionsmekanisme på hovedet ved at tale om mænds "udstødelse til lederstilling". Netværkets deltagere, der kendte problemstillingen, tilføjede bl.a. at mænd i faget især søger psykiatrien, for på denne måde at blive de "særlige". Spørgsmål som prestige og løn kom dermed også i spil, ligesom diskussionen om merit for realkompetencer – her skal Danmark blive langt bedre end nu – målt på de lande, vi normalt sammenligner os med.

I projektperioden oplevede man en øget tilgang af mænd som effekt af indsatsen. Det er efterfølgende ikke undersøgt om stigningen er fortsat.

På SOSU-skoler har man i øvrigt gode erfaringer med f.eks. at anvende Forum Teater som bevidstgørende element i undervisningen. Her kan man - i kraft af (teater)formen - nedbryde skel og lege med stereotyperne uden de bliver for personlige.

Rasmus Præstmann Hansen

Passende humor? Fortællinger fra en ph.d.-afhandling om maskulinitets- og etnicitetskonstruktioner i skolelivet på automekanikeruddannelsen

Rasmus rejser spørgsmål om drengenes positionering og maskuline identitetsskabelse i skolelivet og specifikt på et drengedomineret fag som automekanikeruddannelse. Han inddrager både drengenes og lærerens brug af humor som et medierende og afvæbnende element. Han beskriver hvordan humoren både kan åbne og lukke maskuliniteten, og dermed giver drengene mulighed for grænsesætning og markering uden direkte konfrontation, men også kan være afgørende for inkludering eller eksklusion – er man for bøsset, tøsset eller blød. Og dermed også for om man falder ud af gruppen og videre af uddannelsen. Humoren bruges ligeledes til at bekræfte forskelle og ensbed mellem drengene på tværs af etnisk afsæt: "Vi er alle sammen Mujaffa", og til at iscenesætte sig selv som stereotyp i måden man positionerer sig.

Humor eller alvor? Drengene konstruerer deres kønsidentitet i de indbyrdes konfrontationer og spejlinger mellem hinanden og de voksne lærere i uddannelsen.

I den efterfølgende diskussion var der stor enighed om, at dette også kan handle om danske drenges selvskabelse og identitetsdannelse. Køn konstrueres både mellem og på tværs af køn og diskurser.

Charlotte Hammerkjær

"Et mangfoldigt elevpotential, råstyrke og anerkendelse"

Charlotte skaber tryghed ved at sætte klare rammer op for de unge på maleruddannelsen, Københavns Tekniske Skole, og alle deltager indledende i en forventningsafklarende samtale, der løbende følges op. Ligeværdighed, ansvar, konsekvens og faglig og personlig anerkendelse er – sammen med de malertekniske faglige kompetencer - hendes vigtigste værktøjer. Virkeligheden på grundforløbet er: *Behov for opdragelse, opdragelse, opdragelse!* Og de får: Kærlighed og konsekvens, tilført gedigen faglighed. Herefter er valget deres.

Charlotte tog fat både i hvordan vores italesættelse ofte underbygger fordomme om køn og etnicitet uden reel rimelighed. F.eks. er det en skrøne, at kvinder i malerfag ikke kan få en praktikplads. Kvinder er mere pligtopfyldende, og det har mestrene fundet ud af! Så hvorfor vender vi ikke det at være en minoritet og anderledes, til en fordel? På Nørrebro har de etniske drenge ikke samme problemer med at finde praktikplads som de f.eks. har i Glostrup, hvor Charlotte underviser nu. Hvem der kan få praktikpladser er "geografisk" bestemt – vi påvirkes af normen i vores omgivelser.

I oplægget fik vi sat fokus på nye minoriteter i erhvervsskolerne: Unge med DAMP/ADHD. Der er rigtig mange, de er oftest utilpassede, på medicin, og kræver flere ressourcer i hverdagen end der er til rådighed. Det betyder, at de ikke kan få den opmærksomhed de skal have, og dermed ikke får udbytte nok af undervisningen. Og det påvirker skolemiljøet for alle. Her er brug for ministeriets og forskernes opmærksomhed.

På skolen kan man konstatere, at mange af de etniske drenge falder fra, men man ved ikke hvorfor. Derimod holder de fleste danske drenge og pigerne ved.

Workshop 1: Valg og uddannelsesambitioner.

Frank Toldam, UU-vejleder ved UU-center Kolding
Sine Lehn-Christiansen, ph.d.-stipendiat ved RUC

Frank havde lavet forskellige oversigter over uddannelsesvalg og unge, og fortalte om sine opgaver og erfaringer med vejledning af de unge og inddragelse af forældrene. Bl.a. er der i regeringens Unge pakke 2 fra efteråret 2009 lagt op til nye former for samarbejde med forældrene. *Se pp-slides.*

Sine tog udgangspunkt i to elevportrætter fra www.ug.dk; Mads, som er automekanikerelev, og Kathrine, som er elev på htx.

I portrættet af Mads er kønnet 'stille', da Mads har foretaget et forventeligt uddannelsesvalg. Køn eksisterer ikke som eksplicit kategori i historien. Til forskel fra dette 'støjer' kønnet i portrættet af Kathrine, da hun har foretaget et uddannelsesvalg, som ikke falder i hak med de dominerende kønsnormer. Allerede i første linje af artiklen italesættes Kathrines køn.

Sine påpegede, at kønnet i Kathrines tilfælde kan komme til at stå i vejen for, at Kathrine kan komme til at indtage positionen som htx-elev. I artiklen lader det at være forestillingen om uddannelser snarere end selve uddannelseserfaringen, som Kathrine taler op imod. Forestillingen om drenge- og pigefag. I den efterfølgende diskussion blev det fremhævet, at det er vigtigt at UU-vejledere og uddannelsesvejledere løbende er opmærksom på 'kønnede' forestillinger.

Et andet tema var, hvordan skolerne med EUD kan profilere ungdomskulturen på uddannelserne. Det blev fremhævet, at det centrale er de sociale mikromiljøer bl.a. i form af hold. Store arrangementer, fester, koncerter, mv. kan være med til at markedsføre skolerne, men det der for alvor spiller en rolle, er relationerne mellem grupper af elever.

Spørgsmål og anbefalinger:

- Vedvarende fokus på begge køn i PR
- Flere uddannelsesprofiler
- Hvordan kan EUD profilere ungdomskulturen?
- Profilere og udvikle uddannelsesmiljøet
- Brug mikromiljøer
 - Relationerne på hold
- Hvad kan man sige om køn i EUD?
- Hvor og hvordan mødes forskning og praksis?
- Hvorfor er køn så svært at lave om på?
- Hvorfor har etnicitet indvirkning på hvordan de unge går til EUD?
- Hvordan kan EUD ændre på kønsforståelsen på de kønnede uddannelser?

Workshop 2: Praksisteori som hverdagens forstørrelsesglas – hvordan bruger man den?

Charlotte Hammerkjær, faglærer og mentor, KTS
Rasmus Præstmann Hansen Ph.d., cand.mag.

Workshoppen summerte op på dagens indlæg.

Stikord fra Charlotte: Indslusningssamtale. Ringer til eleverne, hvis de ikke kommer. Vigtigt med forventningsafklaring. Vigtig med kontaktlæreren, det giver tryghed i uddannelsen. Vigtigt med fælles regler, som eleverne selv er med til at definere, at der er en gennemgående person (lærer), at man ikke taler ned til eleverne. I forhold til de etniske unge undgår hun og kollegerne helst forældreinddragelse (eksempler på, at fædre straffer hårdt) – det er bedre og også mere effektivt at inddrage søskende eller kammerater.

Stikord generelt om fag, uddannelse og identitet:

Fagidentitet afspejles f.eks. i beklædningen – vigtigheden af at få arbejdstøj.

Fag-fagligheden giver anerkendelse.

De såkaldt stærke elever er utrolig selvkørende, og de er også med til at trække de andre op.

Spørgsmål og anbefalinger:

- Hvordan kan det være at fagene og uddannelserne forbliver kønsopdelte i EUD?
 - Status?
 - Karikatur?
 - Lærerroller?
- Faglærer først – så pædagogik?
- Faglig identitet og fag-fagligheden markerer tilhørsforhold
- Hvilken rolle spiller læreren for:
 - Identitet?
 - Læring og udbytte?
- Hvilken rolle spiller skolens holdning og miljø – og hvad gør man ved det?
 - Forventningsafklaring
 - Krav
 - Bevidst pædagogik
- Er man med til at understøtte et undertrykkende miljø i skolen/i virksomheden med henvisning til, at 'sådan er værkstedshumor', sådan er 'lugten i bageriet' – altså med til at legitimere, at "sådan er det"?
 - Hvilke betydninger og funktioner har humor på drenge- og pigedominerede uddannelser?
 - Hvordan kan (skal?) professionelle arbejde med humorens inkluderende og ekskluderende effekter?
 - Hvordan skabes et både sjovt og seriøst skoleliv?